

BESPREKING 1e KLAS 1e REKENPERIODE MM

Luc Cielen

Ik ben zo vrij om aan de hand van commentaar op de voorbereiding van je eerste rekenperiode een en ander te verduidelijken.

Algemeen:

Goed geformuleerde doelstellingen.

Zéér uitgebreide voorbereiding met in detail uitgewerkte lessen.

In je voorafgaande rekenperiode kwam alleen de optelling aan bod, heb ik begrepen.

Volgens Steiners aanwijzingen moeten de vier bewerkingstypes tezamen worden aangebracht en moeten de kinderen dus op dezelfde dag zowel + als – als x en : doen. Dit is een van de correcte aanwijzingen die Steiner gegeven heeft en die we moeten proberen in de praktijk te brengen. In de nu volgende periode moet je dus zo snel mogelijk met de 4 rekentypes beginnen.

Je noteert geen verwijzingen naar eindtermen

Opmaat:

Je voorziet tal van goede stap- en klapoefeningen. Die zet je in de volgende periode verder. Zorg ervoor dat elke oefening minstens drie keer gedaan wordt. Dus niet te rap overgaan naar de volgende oefening, maar aan één oefening doorwerken zodat die beter wordt. Als je commentaar geeft op de uitvoering van de oefening, dan doe je dat tijdens de oefening of zéér kort tussen de oefeningen door. Maar laat de kinderen niet te lang wachten tussen de oefeningen. Ze moeten in een goed tempo op elkaar volgen.

De opmaat moet vooral muzikaal zijn en ritmisch (tellen, stappen, klappen, ABC-zeggen, gedichtjes, versjes, korte herhaling letters, analyse- en syntheseoefeningen ivm lezen, enz. Ook korte herhalingen van wat in Frans en Engels aan bod is gekomen (vocabulaire, liedjes, gedichtjes) Niet alles in één keer, maar elke dag iets herhalen.

Het dagelijks laten benoemen van dag en datum is een cognitieve aanpak. Dit kan dan ook beter in de periodeles verwerkt worden. Bijvoorbeeld op het moment dat de instructie ten einde loopt en de kinderen aan hun eigen werk beginnen. Er moet niet te sterk de nadruk op gelegd worden. Het mag meer terloops gebeuren. In de aarde van: 'Ach, welke dag is het nu ook al weer vandaag?' En 'O ja, de datum moet er ook nog bij, zeg eens gauw ... de hoeveelste is het?'

Onthaalgesprek: kan dat niet vóór de les begint, met de kinderen die al aanwezig zijn? Laten vertellen over het voorbije weekend is voor de taalvaardigheid wel goed, maar is een vorm van 'kunstmatige' reflectie, zeker als dat via een klasgesprek gebeurt. Zulke reflectie is wél goed als dit spontaan uit het kind komt. Om die reden laat ik de kinderen spontaan vertellen aan elkaar of aan mij vóór de aanvang van de les.

De rekenlessen.

Je voorzag veel tijd om samen te rekenen en te werken aan rekenvoorwaarden. De klassikale opdrachten moet je liefst zo kort mogelijk proberen te houden, de persoonlijke (individuele) verwerking moet voldoende tijd krijgen (per periodeles van 2 lesuren is de ideale verdeling als volgt: eerste lesuur (50 min) frontaal, klassikaal werk. Tweede lesuur: persoonlijke verwerking, waarbij jij als leerkracht tijd hebt om individueel met kinderen te werken. Je moet dan ook voldoende opgaven (zowel rekenen als taal) voorzien zodat de kinderen die op zelfstandige basis kunnen maken.

Rekenvoorwaarden zouden al voldoende geoefend moeten zijn in de kleuterklas. Het kan geen kwaad om dit nog eens extra te doen in de eerste klas, maar dan verwerkt in het rekenprogramma. Dus nu en dan een vraag stellen die verband houdt met minder/meer/evenveel enz. In je volgende periode mag je zulke vragen gerust nog eens aan bod laten komen, maar eerder spontaan en op onverwachte momenten.

Vanaf de tweede rekenperiode alleen nog de Arabische cijfers gebruiken.

Omdat in de eerste klas nog alles hoofdrekenen is (dus nog geen cijferen) hoef je ook geen speciale aandacht te wijden aan de schrijfwijze van 10, 11 en 12. Die geef je gewoon mee.

Werken met kralen, eikels enz. is oké, maar het is tijdrovend en je kunt er niet zo gemakkelijk enige kunstzinnige vorm mee maken. Met stokjes (of potloden of krijtjes) kan dat wel. Bovendien hebben ze potloden en krijtjes toch al bij de hand. En die rollen minder makkelijk weg dan kralen en kastanjes en eikels enz.

Een opgave als bijvoorbeeld: neem zo veel hoeden en broeken uit de verkleedkoffer: heel leuk, maar neemt veel tijd in beslag. Er is niets mis mee om dit te doen, maar het moet een uitzondering zijn. De meeste oefeningen moeten snel kunnen uitgevoerd worden, met weinig ballast aan uitzoeken, opruimen enz. Het rekenen moet primeren.

Je hebt veel beeldende en sprookjesachtige elementen in je lessen verwerkt. Dit is prachtig. Maar let erop dat ze niet te veel tijd in beslag nemen. Als inleiding op bepaalde oefeningen zijn deze elementen bijzonder goed. In je volgende rekenperiode gebruik je deze beeldende en sprookjesachtige elementen nog voor de stap- en klapoefeningen en voor de rekenverhalen.

In deze eerste rekenperiode voorzag je ook herhalingsoefeningen voor taal. Ook dat doe je verder in de volgende periode.

Je lessen waren hoofdzakelijk frontaal, klassikaal, met hier en daar een moment waarop de kinderen wat moesten tekenen of opschrijven. Die opdeling mag duidelijker: een goed onderscheid maken tussen frontaal en persoonlijk werk.

Hoe kan een volgende rekenles eruitzien?

Drie delen:

1. De opmaat (met wat jij noemt het dagelijks ritueel).
2. De instructie (frontaal, klassikaal werk) met herhaling van de voorgaande les
3. De persoonlijke (zelfstandige) verwerking.

1. OPMAAT (25 minuten + 25 minuten)

In de opmaat zitten al die elementen die je in je vorige periode hebt gebruikt. Zo mogelijk veel zang en blokfluit. Ook veel ritmisch tellen en spreken. Je hebt zo te zien voldoende materiaal en fantasie om van de opmaat een levendig; dynamisch geheel te maken.

De opmaat duurt ongeveer 25 minuten muzikaal.

Daarna nog een 25 minuten rekenen-taal oefeningen (ritmisch). De opmaat gaat over in de instructie.

2. INSTRUCTIE (25 minuten tot maximaal 45 minuten): klassikaal.

De tekst die hieronder volgt is een voorbeeld voor de tweede rekenperiode in de eerste klas.

De Arabische cijfers zijn gekend, het plusteken ook en splitsen tot 6 is ook al gebeurd. In deze periode is het dan aangewezen om het splitsen tot 5 grondig in te oefenen en alle bewerkingen tot 5 zelfstandig te leren maken. Daarna ga je verder met 6, dan met 7 enzovoort. Elke dag één getal verder nemen. Je kunt zo voortgaan tot 24 of 25. Maar elk dag moeten er ook véél herhalingsoefeningen over het vorige in de opgaven verwerkt zijn.

Dag 1: Titel op het bord is: 5 (met daarnaast een tekening van een dobbelsteen of iets anders dat duidelijk vijf voorstelt).

Laat de kinderen materialen nemen en 5 leggen (op tafel, ieder individueel voor zich, maar de kinderen mogen elkaar wel helpen).

Veronderstel dat je 5 potloden laat leggen. Je mag er gerust een fantasiebeeld bij gebruiken. Die 5 potloden zijn bijvoorbeeld 5 pannenkoeken.

Opgave 1: leg die 5 potloden zo dat er een mooie figuur te zien is (leggen een 5-hoek, een 5-ster, andere vorm?)

Hoeveel potloden liggen er?

Neem er 1 weg en maak een mooie figuur (vierhoek)

Hoeveel potloden liggen er nu?

Hoeveel potloden heb je weggenomen? 1

Neem nog een potlood weg. Maak een figuur.

Hoeveel potloden liggen er nu?

Hoeveel heb je weggenomen?

Leg 2 potloden erbij. Maak een mooie figuur.

Hoeveel potloden liggen er nu? 5

$3 + 2 = 5$

Enz.

Dit gaat in het begin wat traag, maar dag na dag zou dit sneller moeten gaan. Zodat er veel van deze oefeningen kunnen gemaakt worden.

Opgave 2: neem 5 potloden (of fantasiebenaming)

Geef er 4 aan je moeder (linkerhand) (= voorbeeld)

Hoeveel krijgt je vader er dan? 1

Samen zeggen: 4 (toont in linkerhand) plus 1 (toont rechterhand) is 5.

Zo alle mogelijke oefeningen geven en enkele mogen twee of drie keer aan bod komen.

Ook hier: tempo!

Ook in drie verdelen. Linkerhand = moeder, rechterhand = vader, tussenin is het kind zelf.

Geef 2 aan moeder en 2 aan vader. Hoeveel krijg je dan zelf? 1

Zeggen en tonen (aanwijzen) : $2 + 2 + 1 = 5$

Zo verschillende opgaven, snel na elkaar

Opgave 3: Er liggen 5 potloden. Het zijn 5 appels. Een dief (of iets anders) neemt er 2 weg. (Achter de rug houden bijvoorbeeld).

Hoeveel potloden (appels) liggen er nog? 3

Zeggen en tonen: $5 - 2 = 3$.

Zo ook een reeks oefeningen geven in snel tempo.

Opgave 4: Er liggen 4 potloden (of iets anders)

Geef aan mama en papa elk evenveel. Hoeveel krijgt elk? 2

Wijzen en zeggen: 4 gedeeld door 2 is 2.

Veel oefeningen kun je hier voorlopig niet mee maken, maar dat breidt zich uit in de loop van de volgende dagen.

Opgave 5: Leg 2 potloden zo dat er 1 keer 2 potloden liggen in een mooie figuur.

Kinderen leggen 2 potloden in een of andere vorm.

Leg nu eens 2 keer 2 potloden. En zorg dat ik goed kan zien dat je twee keren twee potloden hebt gelegd. De kinderen leggen twee identieke figuren naast elkaar of op elkaar.

Wijzen (tonen) en zeggen: 2 keer 2 = 4. (of 2 maal 2 is 4).

Ook weer zo veel mogelijk oefeningen in deze vorm.

Op deze manier zijn de vier hoofdbewerkingen al doende en al sprekende aan bod gekomen.

Nu gaan we dit **doen en noteren**.

Op het bord staan enkele opgaven klaar;

Bijvoorbeeld op het bord staat: $3 + 2 = .$

Leg 3 (geef 3 aan mama)

Doe er 2 bij (geef 2 aan papa)

Hoeveel heb je? (Hoeveel hebben ze samen) 5 (invullen op het bord)

Er staat bijvoorbeeld $4 - 2 = .$

Leg 4 potloden (of ...) of Mama heeft 4 kaarsen.

Doe er 2 weg of: mama geeft er 2 weg.

Hoeveel blijven er over? (Hoeveel heeft ze er nog over?) 2 (invullen op het bord)

Als alle oefeningen met de vier hoofdbewerkingen zo gedaan en genoteerd zijn, veeg je de uitkomsten weg en laat je de kinderen nu aan het werk gaan. Ofwel schijf je nu nog een aantal oefeningen op het bord, ofwel had je die al op voorhand erop gezet. In elk geval gaan de kinderen nu individueel aan het werk.

(De volgende dagen kijk je ook nog even naar wat je de vorige dag hebt gedaan als oefeningen, die kun je (als ze nog op het bord staan) nog even overlopen.

3. ZELFSTANDIGE (persoonlijke, individuele) VERWERKING.

De kinderen maken individueel de opgaven op het bord: overschrijven en zelf de uitkomsten invullen. Telkens eerst de opgave opschrijven, dan leggen met materialen (niet altijd potloden, maar ook andere voorwerpen – liefst grote), dan de uitkomst invullen. Dus niet eerst een aantal opgaven laten overschrijven en dan pas de uitkomsten invullen. Later kan dat wel (bv. telkens 4 opgaven overschrijven en dan uitkomsten invullen). Kinderen die nu al vlot kunnen rekenen mogen dat direct zo doen.

Let goed op dat de kinderen **niet op hun vingers tellen**.

In de opgaven mogen (moeten) veel herhalingen zitten (veel dezelfde opgaven).

Kinderen die in het begin niet goed zelfstandig kunnen werken, mogen met iemand anders samenwerken.

De leerkracht begint onmiddellijk zwakke rekenaars te helpen. Als een kind problemen heeft met het getal 5, dan opgaven geven tot een lager getal. Dan schrijf je bijvoorbeeld op het blad: $2 + 1 = .$ Maar ook direct opgaven met min, maal en gedeeld, maar steeds met kleine getallen.

Als je de ruimte hebt, laat je de kinderen de oplossingen niet uittellen op hun plaats, maar ergens anders in de klas. Daardoor worden ze gedwongen om de uitkomst te onthouden. Als er buiten de klas ook nog ruimte is, dan kan je zelfs die ook gebruiken om te laten uittellen, zodat de kinderen nog wat meer beweging hebben en de uitkomst ook wat langer moeten onthouden. Want daar gaat het om: onthouden. Hoofdrekenen kan maar goed op gang komen als de kinderen de sommen moeten onthouden.

De werkwijze om zelfstandig oefeningen met \times en $:$ te maken moeten dagelijks goed klassikaal geoefend worden, anders zal het niet lukken om het individueel te doen. Sommige kinderen zullen individueel daarbij moeten geholpen worden.

4. SLOT van de periodeles

Een kwartier voor het einde van de les, alles laten neerleggen. Samen de oefeningen overlopen en snel de uitkomsten laten zeggen. Het is niet per se nodig om alle oefeningen te overlopen.

Dan zeggen wat er morgen aan bod komt.

En tot slot (5 minuutjes is voldoende) een stuk van een verhaal voorlezen. Liefst een vervolgverhaal dat volledig losstaat van de vertelstof uit de lessen cultuurbeschouwing. Een goed kinderboek is uitstekend geschikt.